

Muzeum Regionalne
w Środzie Śląskiej

Średzkie Zeszyty Naukowe

TOM 16/2018

Grzegorz Borowski, Krzysztof Kamiński

**SPRAWOZDANIE
Z RATOWNICZYCH BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH
ZWIĄZANYCH Z BUDOWĄ OŚWIETLENIA DROGOWEGO
NA DZ. NR 414
W M. KRYNICZNO, GM. ŚRODA ŚLĄSKA**

(decyzja DWKZ nr 764/2017 z dnia 28.03.2017 r.)

Sprawozdanie ma charakter ostateczny

Środa Śląska 2018 r.

© Muzeum Regionalne w Środzie Śląskiej

WSTĘP

W związku z budową oświetlenia drogowego na dz. nr 414 w miejscowości Kryniczno, gm. Środa Śląska, Muzeum Regionalne w Środzie Śląskiej, na zlecenie Gminy Środa Śląska, przeprowadziło w dniach 11.-12.09.2017 r. nadzór prac ziemnych i ratownicze badania archeologiczne w obrębie wykopów związanych z w/w inwestycją.

Prace archeologiczne przeprowadzono na podstawie Decyzji nr 764/2017 „Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych” wydanej przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu dnia 28.03.2017 r.

Uzasadnieniem wymogu wykonania badań archeologicznych jest lokalizacja inwestycji na terenie intensywnego osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego, w obrębie wsi o metryce średniowiecznej oraz w zasięgu stanowiska archeologicznego nr 21/43/79-25 AZP.

Badania przeprowadził dr Grzegorz Borowski we współpracy z Krzysztofem Kamińskim.

CHARAKTERYSTYKA OBSZARU BADAŃ

Kryniczno leży w środkowej części powiatu średzkiego w odległości około 6,5 km na południowy-wschód od Środy Śląskiej przy drodze wiodącej ze Środy Śląskiej, przez Rakoszyce do Kątów Wrocławskich. Od drogi tej, w kierunku wschodnim i zachodnim odbiega ulica, przy której znajduje się większość zabudowań wsi.

Kryniczno leży na wysokości około 132-142 m n.p.m. w dolinie płynącego z północy na południowy-zachód potoku Dojca. Wokół wsi znajdują się niewielkie wzniesienia. Największą wysokość wykazuje położona na południowy-zachód od wsi Góra Cmentarna (nieco ponad 155 m n.p.m.)

Najstarsza wzmianka o wsi Kryniczno pochodzi z 1245 r. jako własności biskupstwa wrocławskiego. Nazwę wsi zapisano w formie „*Crunchino*”. W latach kolejnych forma nie ulega wielkim zmianom i brzmi: *Crinizno* (1249), *Crinczno* (1293), *Crinichno* (1298), *Crynyczno* (1299), *Crynezno* (1300). Od początku XIV w. nazwa Kryniczno ulega stopniowej germanizacji, aż do formy *Krintsch* funkcjonującej do 1945 r.

Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca wzmiankowany jest w 1293 r. Znajduje się w północno-wschodniej części wsi po północnej stronie ulicy stanowiącej oś miejscowości i na południowy-wschód od potoku Dojca na niewielkim cyplu terenowym. Obecnie wokół świątyni znajduje się cmentarz otoczony murem kamiennym. Mur ogrodzeniowy zbudowano na planie prostokąta.

WYNIKI BADAŃ

Inwestycja była zlokalizowana w centralnej części wsi, na południe od ulicy stanowiącej oś komunikacyjną miejscowości (ryc. 1). Wykopy związane z budową oświetlenia drogowego biegły wzdłuż zachodniej krawędzi bezimiennej drogi, której północny kraniec łączył się z główną ulicą wsi w rejonie kościoła parafialnego.

Łącznie wykonano wykopy o długości około 60 m (fot. 1-3). Ich głębokość osiągnęła w krańcu północnym wartość 100 cm, a szerokość wynosiła maksymalnie 50 cm. Wkopy pod słupy lamp były nieco większe i wynosiły 50 x 50 cm. Zrezygnowano z wykonania krańcowej lampy południowej, co skróciło inwestycję o około 35 m (ryc. 2).

W wykopach uchwycono głównie warstwy niwelacyjne. Jedynie w północnym krańcu wykopu, na głębokości 90 cm uchwycono naturalne warstwy geologiczne w postaci ilastych piasków (ryc. 5; fot. 7). W krańcu południowym wykopu odsłonięto natomiast relikt prowizorycznego bruku z otoczków (fot. 5). W celu zobrazowania sytuacji stratygraficznej w obrębie wykopów instalacyjnych wykonano dokumentację 4 wybranych fragmentów ich profili (ryc. 2 z lokalizacją profili).

Profil 1 (zachodni; ryc. 3; fot. 4)

Profil zlokalizowano w południowej części rowu instalacyjnego. Strop profilu znajdował się na wysokości 137,55 m n.p.m. Wyróżniono w nim:

- 1) warstwę ciemnoszarej spiaszczonej próchnicy z darnią o grubości do 20 cm, zalegającą na
- 2) warstwie jasnoszarego popiołu. Jego grubość osiągała maksymalnie 5 cm. Niżej wyróżniono
- 3) ciemnoszary piasek z domieszką próchnicy, popiołu i śmieciami o grubości do 17 cm. Zalegał on na
- 4) kolejnej warstwie popiołu. Jej grubość osiągała maksymalnie 5 cm. Pod nią wyróżniono
- 5) brązową spiaszczoną próchnicę o grubości do 17 cm i
- 6) warstwę spalenizny o grubości do 4 cm. Zalegała ona na

7) warstwie brązowej spiaszczonej próchnicy z pojedynczymi fragmentami cegieł i pojedynczymi węglami drzewnymi. Grubość warstwy wynosiła 27 cm i zalegała ona na

8) prowizorycznym nieregularnym bruku kamiennym. Bruk wykonano z niewielkich otoczków o wielkości do 15 cm.

W profilu nie osiągnięto poziomu naturalnych utworów geologicznych (calca). Najstarszy poziom użytkowy reprezentuje prowizoryczny bruk kamienny (warstwa 8), nakryty warstwą niwelacyjną mającą na celu podniesienie poziomu użytkowego (warstwa 7). Kolejne warstwy (2-6) stanowią pozostałości po doraźnych zabiegach higienicznych (?) wykonywanych za pomocą dostępnego materiału (m.in. pochodzącego z pieca popiołu?) oraz nawiezionej warstwy humusu (warstwa 1)

Profil 2 (północny; ryc. 4; fot. 6)

Profil zlokalizowano w środkowej części rowu instalacyjnego, przy południowym krańcu muru ogrodzeniowego biegnącego wzdłuż wschodniej krawędzi działki nr 312/4. Strop profilu znajdował się na wysokości 137,74 m n.p.m. Wyróżniono w nim:

- 1) we wschodniej krawędzi profilu zachodnią krawędź wkopu o głębokości do 46 cm. Wkop zasypano ciemnoszarą spiaszczoną próchnicą. Celu wykonania wkopu nie ustalono. W stropie profilu zalegała, zniszczona wspomnianym wkopem,
- 2) warstwa brązowej spiaszczonej próchnicy o grubości do 26 cm, a niżej
- 3) warstwa gruzu ceglaneanego z zaprawą wapienną. Warstwa ta osiągała grubość do 13 cm. Pod nią wyróżniono
- 4) warstwę złożoną z grud jasnoszarej i szaro-żółtej gliny o grubości do 14 cm zalegającą z kolei na
- 5) brązowo-szarej spiaszczonej próchnicy z pojedynczymi fragmentami cegieł o grubości w odsłonięciu do 37 cm.

W profilu nie osiągnięto poziomu naturalnych warstw geologicznych. Wszystkie z wyróżnionych jednostek powstały w związku z niwelacjami obszaru inwestycji.

Profil 3 (północno-wschodni; ryc. 5; fot. 7)

Profil zlokalizowano w północnym krańcu rowu instalacyjnego. Strop profilu znajdował się na wysokości 137,90 m n.p.m. Wyróżniono w nim:

- 1) nawierzchnię asfaltową o grubości do 5 cm oraz
- 2) warstwę chudego betonu o grubości do 6 cm wykonaną w celu stabilizacji asfaltu zalegające na
- 3) warstwie kruszywa z piaskiem i próchnicą o grubości do 25 cm. Pod nią wyróżniono
- 4) szaro-brązową spieczoną próchnicę z pojedynczymi fragmentami cegieł. Grubość warstwy wynosiła do 55 cm. Niżej zalegał
- 5) brązowo-żółty ilasty piasek uchwycony w odsłonięciu do grubości 13 cm.

W profilu odsłonięto naturalne utwory geologiczne (warstwa 5), nakryte nasypem niwelacyjnym (warstwa 4) i warstwami powstałymi w czasie budowy obecnie istniejącej drogi (warstwy 1-3). Calec występuje tam około 90 cm poniżej obecnego poziomu gruntu.

Profil 4 (południowy; ryc. 6; fot. 8)

Profil zlokalizowano w rejonie środkowej części inwestycji, w rowie łączącym ulicę z budynkiem na działce nr 312/4. Strop profilu znajdował się na wysokości 137,90 m n.p.m. Wyróżniono w nim:

- 1) warstwę szarej spieczonej próchnicy z darnią o grubości do 33 cm, zalegającą na
- 2) szarej, nieco jaśniejszej niż warstwa 1, próchnicy z pojedynczymi fragmentami cegieł i bryłami gruzu betonowego o grubości w odsłonięciu do 42 cm.

Głębokość rowu przyłączeniowego w obrębie działki 312/4 osiągała 62 cm. Nie osiągnięto poziomu calca. Pod nawiezioną warstwą humusu (warstwa 1) znajdowała się warstwa próchnicy związana z niwelacją terenu w XX w., na co wskazują bryły betonu.

WNIOSKI

Inwestycja nie naruszyła nieruchomych zabytków archeologicznych. Nie pozyskano także nieruchomych zabytków archeologicznych. Wykopy inwestycyjne o głębokości do 100 cm nie osiągały, z wyjątkiem krańca północnego (profil 3), poziomu naturalnych utworów geologicznych (calca). Calec stanowiły tam ilaste piaski. W pozostałych profilach uchwycono jedynie warstwy niwelacyjne. Ciekawostką może być występowanie prowizorycznego bruku kamiennego w południowym krańcu wykopu.

Mimo braku zabytków ruchomych powstanie najstarszych warstw niwelacyjnych datować można zapewne na okres po połowie XIX w. Pośrednio wskazywać na to może rodzaj fragmentów cegieł spotykanych w tych warstwach. Wykonywano je z relatywnie dobrze szlamowanej gliny i wypalano w miarę stałej temperaturze.

Lokalizacja inwestycji w centrum wsi i w pobliżu kościoła parafialnego o metryce średniowiecznej sugeruje dalsze obejmowanie nadzorem archeologicznym wszelkich prac ziemnych we wsi Krynicy.

Krynitzno, gm. Środa Śląska

dz. nr 414

oświetlenie drogowe

DZIENNIK BADAŃ

11/09/2017

Prace ziemne w południowej części inwestycji.

Prospekcja wykonanych wykopów i wykonanie odpowiedniej polowej dokumentacji archeologicznej.

12/09/2017

Prace ziemne w północnej części inwestycji.

Prospekcja wykonanych wykopów i wykonanie odpowiedniej polowej dokumentacji archeologicznej.

Zakończenie badań archeologicznych.

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Lokalizacja inwestycji w obrębie wsi

Ryc. 2. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Przebieg wykopów inwestycyjnych

Ryc. 3. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 1 (objaśnienia w tekście)

Ryc. 4. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 2 (objaśnienia w tekście)

Ryc. 5. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 3 (objaśnienia w tekście)

Ryc. 6. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 4 (objaśnienia w tekście)

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Południowa część wykopów. Widok z południa

Fot. 2. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Północna część wykopów. Widok z południa

Fot. 3. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Odgałęzienie wykopu w kierunku zachodnim w środkowej części wykopu głównego. Widok z zachodu

Fot. 4. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 1. Widok ze wschodu

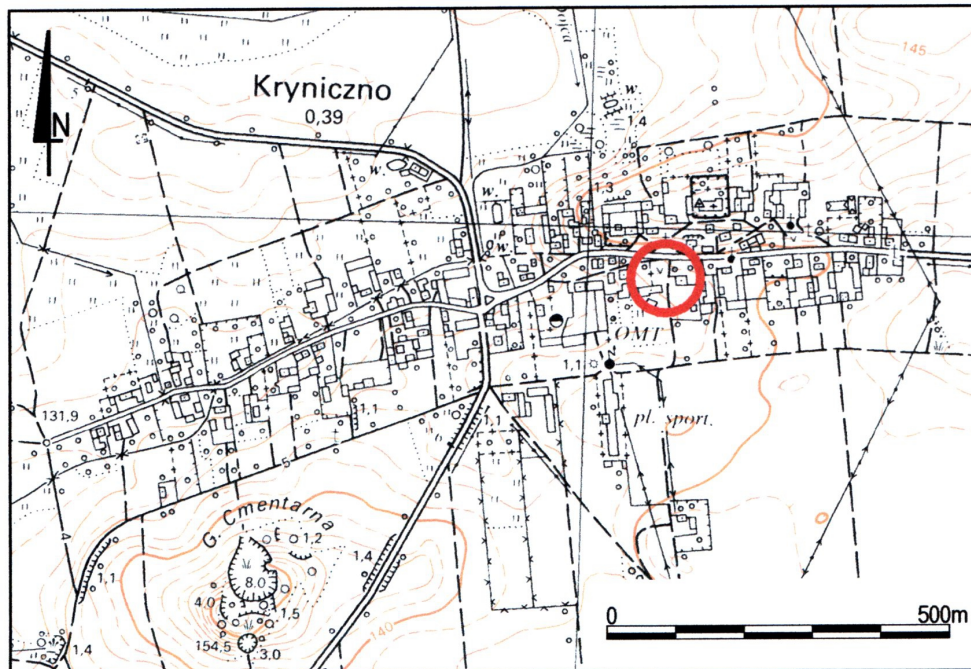
Fot. 5. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Relikty prowizorycznego bruku przy profilu 1. Widok z południa

Fot. 6. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 2. Widok z południa

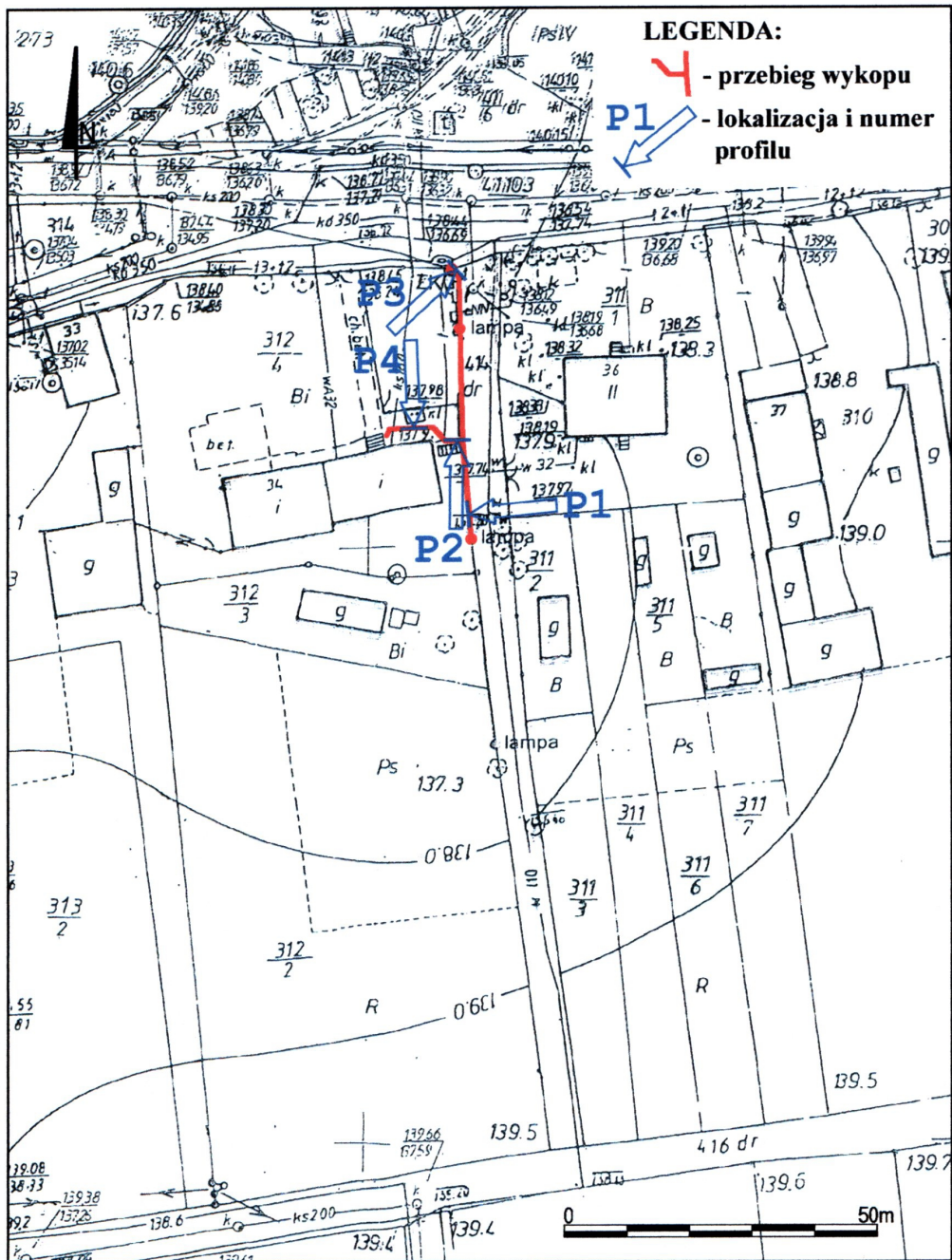
Fot. 7. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 3. Widok z zachodu

Fot. 8. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 4. Widok z południa

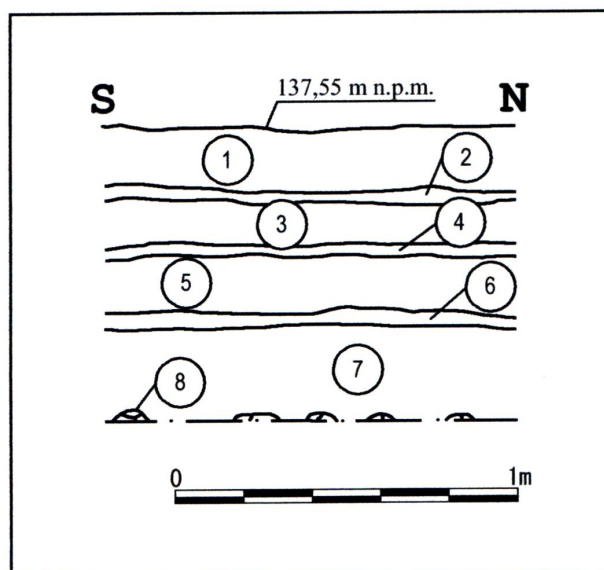
RYCINY

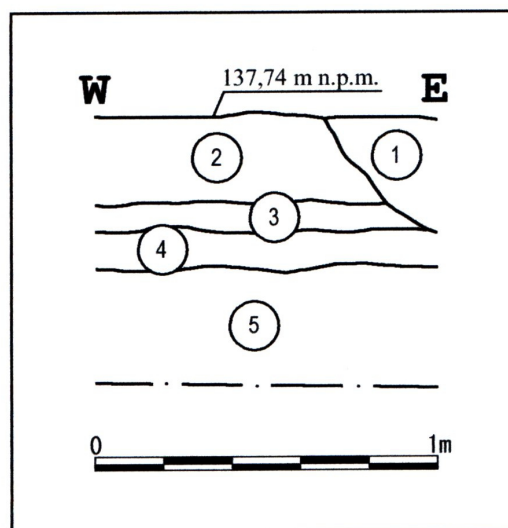
Ryc. 1. Krynitzno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Lokalizacja inwestycji w obrębie wsi

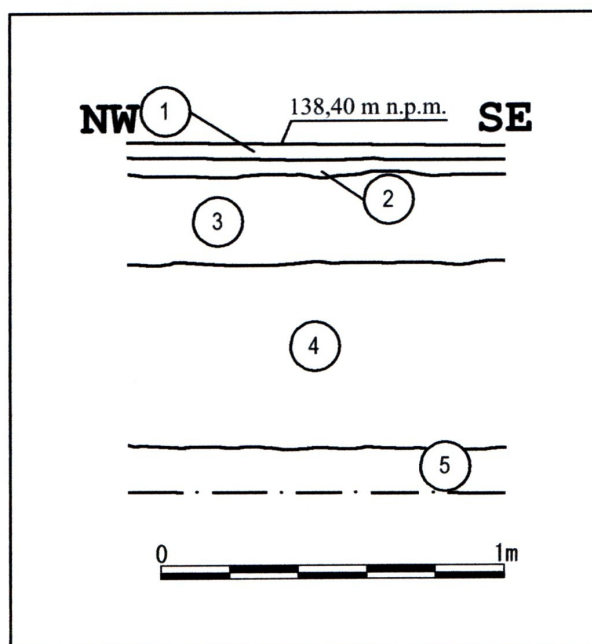
Ryc. 2. Krynitzno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Przebieg wykopów inwestycyjnych

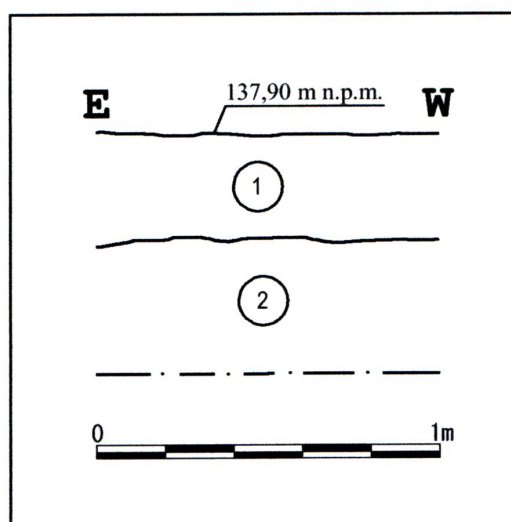
Ryc. 3. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 1 (objaśnienia w tekście)

Ryc. 4. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 2 (objaśnienia w tekście)

Ryc. 5. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 3 (objaśnienia w tekście)

Ryc. 6. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 4 (objaśnienia w tekście)

FOTOGRAFIE

Fot. 1. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Południowa część wykopów. Widok z południa

Fot. 2. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Północna część wykopów. Widok z południa

Fot. 3. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Odgałęzienie wykopu w kierunku zachodnim w środkowej części wykopu głównego. Widok z zachodu

Fot. 4. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 1. Widok ze wschodu

Fot. 5. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Relikty prowizorycznego bruku przy profilu 1. Widok z południa

Fot. 6. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 2. Widok z południa

Fot. 7. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 3. Widok z zachodu

Fot. 8. Kryniczno, gm. Środa Śląska dz. nr 414. Profil 4. Widok z południa